

Handlingsplan for stipendiater 2002 - 2005

Handlingsplan for stipendiater 2002-2005

Den foreliggende handlingsplanen er en videreføring av en handlingsplan som ble etablert i 1999. Planen bygger på innspill fra stipendiater og tillitsvalgte i Forskerforbundet og utgjør et viktig redskap når det gjelder forbundets arbeid overfor stipendiater. Handlingsplanen er vedtatt av Hovedstyret i Norsk Forskerforbund i desember 2001.

Bakgrunn

Norsk Forskerforbund er den fagforening som organiserer flest tilsatte ved landets høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner. Forskerforbundet mener at stipendiater og doktorgradskandidater spiller en nøkkelrolle i norsk forskning og høyere utdanning. Derfor bør de beste kandidatene rekrutteres til stipendiatstillingene. I dag skaper imidlertid lite konkurransedyktige lønns- og arbeidsbetingelser rekrutteringsvansker for institusjonene som opplever at de gode kandidatene får mer attraktive tilbud andre steder.

I Forskerforbundets arbeidsprogram både for 1999-2000 og for 2001-2003 er forskerrekruttering og utdanning av doktorgradskandidater samt lønns- og arbeidsvilkår for stipendiater blant forbundets sentrale arbeidsoppgaver. Dette er fulgt opp i forbundets prioriterte arbeidsoppgaver ved at lønns- og arbeidsvilkår for stipendiater, forskerrekruttering og styrket organisasjonsarbeid overfor stipendiater er gitt høyeste prioritet i begge periodene.

Handlingsplanens oppbygging

Handlingsplanen for stipendiater inneholder 5 hovedmål. Til hvert av hovedmålene er det satt opp flere strategier med tilhørende tiltak. Planen utgjør en selvstendig handlingsplan og det vil hvert år bli lagt inn noen utvalgte tiltak i de årlige prioriterte arbeidsoppgavene til Forskerforbundet. Vi tar sikte på å foreta justeringer i planen underveis i planperioden og tar gjerne mot forslag til justeringer i planen.

Hovedmål:

- 1. Doktorgradsstudiene skal rekruttere de beste kandidatene til en videre forskningskarriere. De ulike doktorgradsoppleggene skal være av høy internasjonal kvalitet.**
- 2. For å sikre rekrutteringen til forskning og høyere utdanning skal det opprettes flere stipendiat- og post doc-stillinger.**
- 3. Den gjennomsnittlige gjennomføringstiden skal reduseres. Arbeidsforholdene for stipendiatene skal tilrettelegges slik at dette blir mulig.**
- 4. Stipendiatene skal sikres god veiledning og oppfølging**
- 5. Norsk Forskerforbund skal være det naturlige valget av fagforening for stipendiatene. Forskerforbundet skal aktivt arbeide for stipendiatenes rettigheter både på lokalt og nasjonalt nivå og ha egne tilbud særskilt rettet mot stipendiatene.**

Hovedmål og strategier

- 1 Doktorgradsstudiene skal rekruttere de beste kandidatene til en videre forskningskarriere. De ulike doktorgradsoppleggene skal være av høy internasjonal kvalitet.

Situasjonsbeskrivelse

Rekrutteringssituasjonen ved norske forskningsinstitusjoner er i dag vanskelig. De beste kandidatene fra hovedfag har i et godt arbeidsmarked flere alternative karriereveier. For å kunne konkurrere og tiltrekke seg de beste kandidatene må institusjonene fremstå som attraktive arbeidsplasser. Samtidig må det gjøres attraktivt å bli stipendiat og fortsette med en forskerkarriere. Dette er ikke tilfelle innenfor en lang rekke fag i dag. Dersom en skal ha muligheter for å rekruttere søkere, og da spesielt de beste, må lønn og arbeidsbetingelser både i stipendiatperioden og etterpå, forbedres betydelig.

Strategier

- A. Stipendiatene skal sikres lønn på nivå med tilsvarende stillinger i universitets- og høyskolesektoren og i skolesektoren. Dette vil si en begynnerlønn minst på nivå med LR 25 og Lektor (kode 0966) i skoleverket. Laveste innplassering skal betraktes som en minimumslønn.
- Forbundet sentralt arbeider for å heve lønnsnivået for stipendiater i sentrale lønnsforhandlinger i samarbeid med de øvrige Akademiker- foreningene.
  - Lokallagene tar opp behovet for en fleksibel lønnsinnplassering av stipendiater med ledelsen ved institusjonen slik at stipendiatene ved tilsetting gis lønnsinnplassering i samsvar med kompetanse og erfaring.
  - Lokallagene sørger for at stipendiatmedlemmene konkurrerer på linje med andre medlemmer om potten til lokale forhandlinger.
- B. Stipendiatene skal få bedre muligheter for forskningsopphold i utlandet og gis økonomiske vilkår som gjør det mulig for barnefamilier å reise.
- Forbundet sentralt arbeider for økte ressurser til utenlandsopphold for stipendiater i forslag til statsbudsjett.
  - Forbundet sentralt tar opp behovet for økte ressurser til utenlandsopphold overfor Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD), Kirke- utdannings- og forskningskomiteen (KUF-komiteen) og andre politikere. Ta initiativ til samarbeid med Universitets- og høyskolerådet (UHR) og Norges forskningsråd (NFR).
  - Forbundet sentralt tar opp med NFR avsetning av egen pott til utenlandsopphold for stipendiater.
  - Forbundet sentralt tar opp med UFD bruken av Utenriksdepartementets regulativ ved utenlandsopphold i forbindelse med stipendiaters utenlandsopphold, eventuelt andre regulativer og ytelser som gjør det mulig å ta med barn/familie.
  - Lokallagene tar opp behovet for økte ressurser til utenlandsopphold for stipendiater med institusjonens ledelse.
  - Lokallagene tar opp behovet for kompetanse som kan gi hjelp og råd i forbindelse med utenlandsopphold med institusjonenes ledelse.

- C. Stipendiater skal tildeles tilstrekkelig driftsmidler og det skal stilles moderne vitenskapelig utstyr til disposisjon.
- Forbundet sentralt arbeider for økte ressurser til drift i forbindelse med kommentarer til stortingsmeldinger, forslag til statsbudsjett, i møter med UFD, KUF-komiteen og andre politikere. Ta initiativ til samarbeid med UHR og NFR.
  - Forbundet sentralt arbeider for økte ressurser til vitenskapelig utstyr i forbindelse med kommentarer til stortingsmeldinger, forslag til statsbudsjett, i møter med UFD, KUF-komiteen og andre politikere. Ta initiativ til samarbeid med UHR og NFR.
  - Forbundet sentralt tar initiativ til samarbeid med UHR om betingelser for stipendiater ved universiteter og høyskoler.
  - Lokallagene tar opp stipendiateres behov for midler til drift og utstyr med institusjonenes ledelse.

2 For å sikre rekrutteringen til forskning og høyere utdanning skal det opprettes flere stipendiat- og post doc-stillinger.

Situasjonsbeskrivelse

I dag er det alt for få kvalifiserte søkere til en rekke vitenskapelige og administrative stillinger innen forskning og høyere utdanning. Behovet for kvalifisert arbeidskraft vil i tillegg øke som følge av at institusjonene står foran en betydelig utskifting av det vitenskapelige personalet, både på grunn av aldersavgang og på grunn av mobilitet. Forskningsmeldingens målsetning om at forskningsbevilgningene skal opp på gjennomsnittlig OECD-nivå innen 2005 vil ytterligere forsterke rekrutteringsbehovene. Det er i denne sammenheng et dokumentert behov for å øke antallet stipendiatstillinger betydelig. Videre er det også behov for flere post doc-stillinger for å skape flere alternative karriereveier for kandidatene. Stortinget vedtok ved behandlingen av Forskningsmeldingen i 2000 at veksten i antall rekrutteringsstillinger i en femårsperiode skal være på minst 150 de to første årene og heves til minst 200 per år de neste årene (Innst S nr 110 1999-2000).

Strategier

- A. Det skal opprettes 200 nye stipendiat- og 50 nye post doc-stillinger hvert år fram til 2005.
- Forbundet sentralt arbeider for flere stipendiat- og post doc-stillinger i forbindelse med kommentarer til stortingsmeldinger, forslag til statsbudsjett, i møter med UFD, KUF-komiteen og andre politikere.
  - Forbundet sentralt tar initiativ til samarbeide med UHR og NFR.
- B. Betalingen for avlagte doktorgrader skal økes for å stimulere institusjonene til å ha flere stipendiater
- Forbundet sentralt arbeider for å heve betalingen for avlagte doktorgrader overfor UFD og KUF-komiteen i forbindelse med forslag til årlige statsbudsjett.
- C. Flere hovedfagsstudenter skal motiveres til å søke på stipendiatstillinger.
- Lokallagene tar opp med institusjonenes ledelse behovet for å gi hovedfags-/mastergradsstudentene informasjon om hvordan de kan starte på en forskningskarriere.
  - Lokallagene tar opp behovet for rekrutteringsstillinger og rekrutteringsplaner med institusjonenes ledelse.

- Lokallagene bidrar til at stipendiat- og post doc-stillingene inkluderes i institusjonenes personalplanlegging gjennom kontakt overfor institusjonenes ledelse.

3 Den gjennomsnittlige gjennomføringstiden skal reduseres. Arbeidsforholdene for stipendiatene skal tilrettelegges slik at dette blir mulig.

Situasjonsbeskrivelse

Flere stipendiater fullfører doktorgraden og flere stipendiater blir ferdige på kortere tid enn tidligere, men fortsatt er det slik at for mange bruker mye lengre enn normert på å bli ferdige. Undersøkelser fra Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU Rapport 15/97) viser:

- 75% av stipendiatene innenfor tekniske, matematisk-naturvitenskapelige fag gjennomfører innen syv år
- 67% av stipendiatene på medisin gjennomfører innen syv år
- Knappt 50% av stipendiatene på samfunnsfag gjennomfører innen syv år

Samtidig er det en svak tendens til økende gjennomsnittsalder på uteksaminerte kandidater på slutten av 90- tallet (NIFU: Rapport 14/2000). Den lange gjennomføringstiden får uheldige omstendigheter, både for den enkelte stipendiat men også for institusjonene og sektoren. I dag er det ulik praksis institusjonene mellom når det gjelder adgangen til utvidelse av stipendiatperioden, grad av oppfølging av institusjonsansvaret overfor stipendiatene og omfanget av pliktarbeid.

Strategier

- A. UFDs retningslinjer for tilsetning i stipendiatstilling fra 1986 justeres og tilpasses dagens lov- og avtaleverk.
  - Forbundet sentralt tar opp spørsmålet med UFD for å drøfte endringer i forskrift for tilsetning i stipendiatstilling.
- B. Tilsettingsperioden for stipendiater skal normalt være 4 år, både for NFR stipendiater og universitetsstipendiater. En periode på fire år gir større fleksibilitet og mulighet for å fullføre avhandlingen. Plikttjeneste i form av undervisning/veiledning og administrative oppgaver representerer en relevant forberedelse til fremtidige oppgaver og kan innebære nødvendig arbeidskraft for institusjonene.
  - Forbundet sentralt tar spørsmålet opp med UFD og KUF-komiteen.
  - Forbundet sentralt tar opp med NFR krav om fireårige stipendiatperioder for NFR-stipendiater. Ta initiativ til samarbeid med UHR.
  - Forbundet sentralt tar spørsmålet tar opp med NFR krav om fireårige stipendiatperioder for stipendiater ved forskningsinstitutter.
  - Forbundet sentralt henvender seg til institusjonene og UHR om finansiering av det fjerde året for forskningsrådsstipendiater.
- C. Det skal fastsettes retningslinjer for forlengelse av stipendiatperioden som følge av sykdom, fødsel og andre forhold som kan sies å ligge utenfor stipendiatens kontroll.
  - Forbundet arbeider for at departementets retningslinjer også omtaler på hvilket grunnlag stipendiatene kan gis adgang til utvidelse av stipendiatperioden ved å ta opp behovet for endrede retningslinjer med UFD og KUF-komiteen.

- D. Det innføres et fullføringsstipend for stipendiater som kan dokumentere at de har under 6 måneder igjen av doktorgradsavhandlingen.
- Forbundet sentralt tar spørsmålet opp med UFD og KUF-komiteen.
  - Forbundet sentralt og lokallagene tar initiativ til samarbeid med institusjonene.
- E. Avskrivning av studielån etter avlagt doktorgrad
- Forbundet sentralt fremmer forslag gjennom Akademikerne overfor UFD om avskrivning av studielån med kr 50.000,- ved avlagt grad.
  - Forbundet sentralt tar opp spørsmålet med UFD og KUF-komiteen.
- F. Ansatte i rekrutteringsstillinger prioriteres ved tildeling av barnehageplass i institusjonenes/samskipnadenes barnehager.
- Lokallagene tar opp behovet for egne retningslinjer som favoriserer stipendiatene med hensyn til tildeling av barnehageplass med studentsamskipnadene og institusjonens ledelse.
  - Forbundet sentralt tar opp spørsmålet med UFD.
  - Forbundet sentralt tar initiativ til samarbeid med UHR.

4 Stipendiatene skal sikres god veiledning og oppfølging

Situasjonsbeskrivelse

Stipendiatene opplever i dag at oppfølging fra veileder og institusjon varierer. Dette gjelder både i forhold til adgang til å samtale med veileder, tilgang til utstyr og driftsmidler, samt i hvilken grad institusjonene har rutiner for veilederopplæring. En tilnærming til den dårlige gjennomstrømmingen er å rette fokuset på opplæring av veiledere for å profesjonalisere veiledningen og institusjonenes rolle i den forbindelse slik det er gjort i Sverige.

Strategier

- A. Institusjonene har ansvar for å utarbeide strukturerte og gjennomførbare doktorgradsopplegg i samarbeid med stipendiaten (doktorgrads-/veiledningskontrakt).
- Forbundet sentralt og lokallagene tar opp institusjonenes ansvar for doktorgradsopplegg med institusjonenes ledelse.
- B. Arbeide for innføring av formalisert veilederutdanning ved institusjonene som en del av forskningsopplæringen. Utdanningen skal tilføre veilederne de ytterligere kunnskaper og ferdigheter som er en forutsetning for en god veiledning. Dette kan være kunnskap om lov- og regelverk, økonomiske forhold og om veiledningens og veilederens funksjon.
- Forbundet sentralt tar opp med UHR, UFD og KUF-komiteen behovet for å etablere formalisert veilederopplæring ved institusjonene slik at alle veiledere kan få tilbud om opplæring og gjøres kjent med ansvar, oppgaver og plikter som veileder
  - Forbundet sentralt tar initiativ for å bidra til etablering av nasjonalt seminar/konferanse om opplæring og krav til veiledere etter modell av Sverige i samarbeid med UHR, UFD
  - Lokallagene tar opp behovet for å gi informasjon og veiledning om hvilke oppgaver og plikter en veileder har med institusjonene.
  - Lokallagene tar opp betydningen av tilfredsstillende veiledning i stipendiatperioden og eventuelle begrensninger i antall doktorgradsstudenter pr veileder ved dårlig gjennomstrømming med institusjonenes ledelse.

- C. Veiledere skal ha gode arbeidsvilkår og stort veiledningsansvar skal honoreres. Gjennomsnittlig har den aktive veileder 3 stipendiater samtidig (NIFU 2001).
- Lokallagene tar opp med institusjonenes ledelse at veiledning skal vektlegges i tilstrekkelig grad i forbindelse med fordeling av arbeidsoppgaver/utarbeidelse av arbeidsplaner.
  - Lokallagene tar opp med institusjonenes ledelse behovet for at det inngås lokale avtaler eller ordninger om ekstrahonorering for veiledning. Forbundet sentralt tar initiativ til et samarbeid med UHR.
- D. Stipendiater sikres arbeidsvilkår i samsvar med gjeldende regelverk og retningslinjer for tilsetting i stipendiatstillinger.
- Lokallagene tar opp stipendiaters arbeidsvilkår med institusjonenes ledelse. Vektlegge den betydning arbeidsvilkår og arbeidsforhold har for gjennomføring innen normert tid.
  - Lokallagene tar opp med institusjonenes ledelse behovet for å inkludere stipendiatene i personalpolitikk og personalplanlegging ved institusjonene.

5 Norsk Forskerforbund skal være det naturlige valget av fagforening for stipendiatene. Forskerforbundet skal aktivt arbeide for stipendiatenes rettigheter både på lokalt og nasjonalt nivå og ha egne tilbud særskilt rettet mot stipendiatene.

Situasjonsbeskrivelse

Norsk Forskerforbund arbeider for bedre lønns- og arbeidsvilkår for alle tilsatte innen forskning og undervisning og er den desidert største fagforeningen i sektoren. Slik sett er Norsk Forskerforbund et naturlig valg for stipendiatene, samtidig som flere medlemmer blant stipendiatene vil øke forbundets gjennomslagskraft. Forskerforbundet vil derfor videreføre satsningen overfor stipendiatene, både når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår og redusert medlemskontingent.

Strategier

- A. Forskerforbundet vil rekruttere flere stipendiater til forbundet for å oppnå økt gjennomslagskraft i arbeidet med å bedre vilkårene for stipendiatene og sektoren for øvrig.
- Forbundet sentralt etablerer egen nettside for stipendiater.
  - Forbundet sentralt gjennomfører årlige kurs/seminar for stipendiater, deriblant jobbsøkerkurs.
  - Lokallagene skal aktivt møte nytilsatte stipendiater med informasjon om Norsk Forskerforbund.
- B. Stimulere til etablering av stipendiatgrupper lokalt og sentralt.
- Forbundet sentralt tar initiativ til at lokallagene etablerer stipendiatgruppe på egen institusjon.
  - Forbundet sentralt tar initiativ til etablering av kontakt mellom stipendiatgruppene.
- C. Fagforeningsarbeid skal kunne regnes med som del av pliktarbeidet til stipendiatene.
- Forbundet sentralt tar spørsmålet opp med UHR.
  - Forbundet sentralt og lokallagene tar spørsmålet opp med institusjonene.